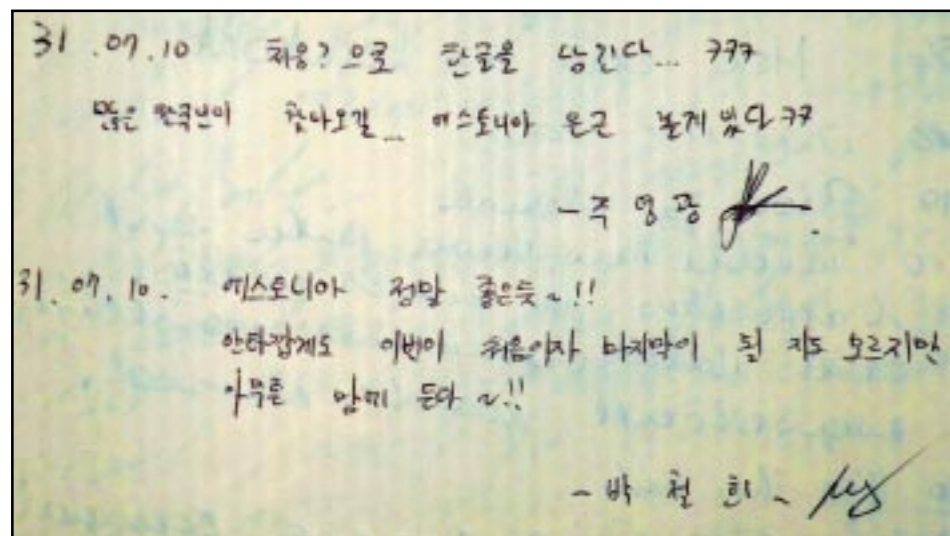

Tagasivaade „Teeliste kirikute“ suvele

Korealaste sissekanded külalisteraamatusse 31.07.2010

Sel aastal toimis juba seitsmendat suve „Teeliste kirik“ ka Juurus. Kirik oli avatud reedeti ja laupäeviti kella kaheteistkümnest kuueni. Valvuriteks olid ikka meie oma koguduse liikmed ja sõbrad, kes vabatahtlikult leidsid aega osaleda. Siinkohal suured tänud valvuritele!

Statistika jaoks arve kokku liites tuleb sellel aastal külalastajate arvuks umbes 140 inimest. Rohkem oli külalastajaid juulis ja augustis, üksikud ka juunis. Ilmselt mõjutavad külalastajate puhkuste ajad, mis enamasti on juulis ja augustis ning mil inimesed rohkem ringi sõidavad. Mõned suuremad grupid

olid samuti meie kirikusse tee leidnud.

Külalisteraamatusse jäetud sõnumite järgi on tulnud mitmest paigast. Kaugemad külalised olid Koreast, Kanadast, Saksamaalt, Poolast ja naabrite soomlaste juurest. Loomulikult on oma Eesti inimesed ohtrasõnaliselt kiitnud meie kiriku ilu. Tore, et seda tähele pannakse!

Meil on valvurite jaoks sisse seatud kaustik, kuhu soovi korral võib teha ülestähendusi. Üks märkus jäi silma: „Valvekord läks täiesti aia taha. Kaasavõetud kirjandus jäi lugemata. Oli toredaid seltskondi – Jaapanist, Poolast, Viljandist, Pärnust jm...“ Valvur küll lootis vaikuses ja rahus lugeda, kuid sealsamas sai paarikümnele inimesele pakkuda võib-olla unustamatuid ja hingelisi mälestusi. Röömu leidis kindlasti selles päevas ka valvur ise, mis siis, et raamatud niisama said kaasa tassitud.

Uute kohtumisteni järgmisel suvel Juuru kirikus!

Virge Kadarik

EELK JUURU MIHKLI KOGUDUSE LEHT

Nr 1 (22)

Detsember 2010

Olge ikka rõõmsad Issandas! Taas ma ütlen: Olge rõõmsad! Issand on ligidal!

Fl 4, 4 - 5

Olge rõõmsad, Issand on ligidal!

“Röömusta”, sõna heebreakeelne vaste ja tähendus, selle vanas piktograafkirjas (smh; samah), on selline: “miski, mida on kinni hoitud, mida on piiratud, pääseb nüüd valla”; vana nahkläher käriseb, kui uut veini sinna sisse panna, ja see purskub laiali; või kui kala on olnud akvaariumis ja ühtäkki pääseb tagasi merre jms. Meenub animafilm “Ratatouille”, kus restorani kööki sattunud meisterkokk rotipoiss Remy võetakse kinni ja suletakse purki ning teine filmi peategelane köögipoiss Linguini peab roti viskama kanalis. Poiss heldib ja laseb roti purgist siiski välja, kuna see on hädas ja on lubanud poissi aidata – valla pääsenud, jookseb rott muidugi minema ega suuda naeru pidada, jookseb ja naerab. Hiljem naaseb siiski ning on Linguinile suureks abiks. See pilt meenus mulle veel siis, kui noorema poja merisiga oli esimesi kordi toas lahti ja kuidas ta hakkas ringi sibama ja röömust rökkama. Loomade naer on kuidagi eriti rõkkav, kui on oskust seda tähele panna, ilmselt puude ja taimede oma samuti ja kogu loodu, ka inimese, kui see pole kavaluseks kätteõpitud kusagil läbilöögikursustel.

Naermisel, röömustamisel on vahe – kas see sünnib spontaanselt, purskub välja sisemusest, või seda kutsutakse esile naeru ja röömu matkides. Mõlemal puhul on ta siiski lõpuks kosutav, vabastav. Vabastav seda rohkem, mida vähem on pidureid, lubatavuse piire. Kõik piirid on mõistuslikult konstruitud, mõistusega kroonitud – sellesama ratiooga, mida Euroopa uusaeg on ülistanud ja pidanud “ülemaks kui hõbevara, kallimaks kui kullakoormad” (kuigi meie rahvalaulus ei ole kindlasti fookuses meelemõistus, ratio, vaid hoopis midagi enamat, midagi sellesarnast, mille kohta kreeklased ütlesid “logos” = “sõna” ja millega Uues Testamendis algab Johannese evangeelium: “Alguses oli Sõna ja Sõna oli Jumala juures ja Sõna oli Jumal.”).

Advent mingis mõttes piirab meid; juhib tähelepanu sellele, et oldaks vaiksemalt, oldaks sissepoole pööratud,

Talvine Juuru kirik

Foto: Kalev Kask

oldaks nagu muu loodus meie ümber – sügavas talveunes. Või oldaks ootuses nagu jõulusündmus seda meile toob, lapse sünni ootuses; isegi nii nagu kõik emad on armus ja hirmus – hiljaaegu loetud Pirita kloostri ja birgitiinide ordu rajaja Püha Birgitta tundmused Salme Raatmaa poeemis: “Ma ootan. Päevadel on piima maik/ ja elu liigutab end minus endas./ Ma olen Kõder, tera varjupaik,/ mu sülle väike ingel peitu lendas./ Kui unes astun, aralt tõstan jalgu,/ nii ligidal on muld ja tume haud./ Kas kõik mu elu sinusse ei valgu?/ Jääb minu osaks kitsas kirstulaud?/ ... Ma ootan. Iga tund on tänu täis,/ et tohin astjaks olla eluveele./ Kuu seitse korda ümber taeva käis/ ja seitse laulu tuli mulle meelde./ Tuul puhub, ma ei aima, kus ta tärkas/ ja olen äkki ainult tema jagu./ Mind ilmavalitseja ära märkis/ kui külviks valmistatud künnivagu.” Sellest ka adventiaja liturgiline värv violett (musta ja punase – surma ja (elu) vere – segu), paastuaja värv, välise taandumise värv ja sisemuses toimuva müsteeriumi värv, rohkem öö kui päeva värv. Hommikupoolse öö värv, siis kui juba ahetab.

Ka Pauluse toodud pilt on selline: “röömustage!” vallanemise taotlusega, nagu ta varem samas kirjas filiplastele ütleski: Ma püüan ära tunda Kristust ja tema ülestõusmise väge ja tema kannatuse osadust, saades tema surma sarnaseks, et ma kuidagi jõuaksin ülestõusmisele surnuist” Me ju teame, et Päike ei sure, vaid on öösel meie eest peidus, on Maa varjus. Nõnda on ka ülestõusnud Kristusega, Jumalaga ja jumalikuga meis – need ei sure, vaid on varjul millegi taga; ootavad tõkke taga oma vallanemise päeva, et siis joosta ja naerda ühteaegu. Et siis naasta ja hüüda: “vaata, vana on möödas, uus on sündinud!”

Olgu meie ühiseks südamepalveks sel advendi ja jõuluajal ja uuel Issanda aastal: Issand, ilmne mulle nõnda, et kõik kütke katkeksid ja ma naeraksin kokku taeva ja maa, isa ja ema, linnud, loomad, putukad, kalad, taimed, puud, kõik loodu, ka enda - üheks naeruks ja röömuks Sinus ja Sinule...!

Tauno Kibur koguduse õpetaja

Ristitud 2010

Jakob Vaabel,
Airin Snezhkov
Christi Mägi
Eve Meresmaa
Helen Järvekald
Mathew Yash
Siim Haabma
Kristel Luige
Margareete Juks

Leeritatud 2010

Siim Haabma
Maarja-Liisa Iher
Anna-Kristiina Iher
Angela Kornak
Kristel Luige

LIIKMEANNETUSED

Liikmeannetusi võetakse vastu koguduse kantseleis, teine võimalus on teha ülekanne koguduse arveldusarvele 10220007994015 SEB-s (maksekorraldusele palume märkida annetaja ees- ja perekonnanimi, elukoht ja selgitus).
Suur tänu kõigile, kes oma kodukogudust mees peavad ja toetavad!

Ootuse ajal

Valgeks härmatanud oksad ja mustad varjud lumel. Jääkillud porilombis – käes on talve tulek. Siis aega mõttes möödada ja imestad, et päevad kadunud kui liivakellas liiv. On juba jõuluehtes majad ja väjakul on seismas kuusk. Sa ära vaata seljataha, las mured viib see tugev tuul. Kõik riismed korja kokku ja võta kaasa hea. Küüna süüta kuusepuul, sest jõuluime tuleb pea.

Ilma Jensenilt tervituseks Juuru kirikurahvale ja koorile

EELK Juuru Mihkli koguduse kantselei (Tallinna mnt 24, 79401 JUURU, Rapla maakond, tel 484 4158, e-post: juuru@eelk.ee) on avatud KOLMAPÄEVITI 12-18. Õpetaja Tauno Kibur (tel 48 44 158, 56 450 552, e-post: tauno.kibur@eelk.ee). Õpetajaga saab kohtuda pühapäeviti enne ja pärast jumalateenistust või kokkuleppel.

Teated

- Koguduse koduleht internetis: www.juurukirik.ee
- Koguduse segakoor ootab lahel ilmel uusi lauljaid, eriti basse. Lauluproovid pühapäeviti pärast jumalateenistust pastoraadis. Koorijuht Ester Ilves (tel 55537782)
- SA Juuru Mihkli Kiriku Orelifond lõpetas tegevuse 2008. aastal. Asutatud on uus sihtasutus “Juuru Pastoraat”, mille põhikirjaliseks eesmärgiks on koguduse ajaloolise pastoraadi restaureerimine ja sinna huvikooli loomine. Arveldusarve: SA Juuru Pastoraat - SEB 10220110584011
- Koguduse jõulupuu (jõulukohv) toimub 02. jaanuaril pärast jumalateenistust pastoraadis.
- Järgmine ajaleht ilmub Jumala ja kaastöötajate abiga suvisteks kihelkonnapäevadeks 08. - 10. juulil.
- Uus lehe toimetaja on Kalev Kask: kalev.kask.89@gmail.com

Toimetus:
Kalev Kask tel: 53328638
Ülle Raavel
Martti Raavel

Meenutades õpetaja Jüri Bärge

Ja ärge saage selle maailma sarnaseks, vaid muutuge teiseks oma meele uuendamise teel, et te uuriksite, mis on Jumala hea ja meelepärane ja täiuslik tahtmine. (Rm 12:2)

Foto: Jaak Kadarik

Jüri Bärge sündis 16. juulil 1940. a Tartus. Ristiti sama aasta sügisel Tartu Pauluse koguduse õpetaja Arthur Võõbuse poolt.

Isa Alfred Bärge oli rätsep, ema Olga Armilda oli kodune. Lapsepõlv möödus Tallinnas, kuhu pere 1944. aastal oli sõja eest siirdunud.

Haridustee: Tallinn 2. Keskkool, Tallinna 10. Töölisnoorte Kool, Röpina Aianduse- ja Mesinduskool ning Usuteaduste Instituut (lõpetamata).

Leeritati Varbla koguduses õpetaja Einar Laigna poolt.

Töö: elektriku õpilane, elektrimontöör; kütja-masinist Tallinna Botaanikaaias, kirikumees Kuusalu koguduses ja jutlustaja Tallinna Pühavaimu koguduses.

17. 12. 1987. a ordineeriti aseõpetajaks Tallinna Piiskoplikus Toomkirikus piiskop Kuno Pajula poolt.

01. 03. 1988. - 01. 12. 1999. a oli Juuru ja Vahastu koguduse õpetaja.

Abielust Elina Varise'ga (s 1942) on lapsed Delia (s 1966) ja Kirke (s 1968).

Suri 1. detsembril 1999. a ja on maetud Juuru kirikuaeda.

Sel suvel möödus 70 aastat Juuru koguduse hingekarjase Jüri Bärge sünnist. Järgnevad meenutustekillud on pühendatud tema mälestusele.

Ester Ilves: „25 aastat tagasi olin Juuru Mihkli koguduse organist-koorijuht. Mäletan ta esmast reageeringut minu välimuse kohta - kirevate paabulinnusulgedega ehitud!

Talle meeldis panna inimeste usklikkust, vagadust proovile - ega selles midagi võltsi pole? Kui selle ära taba-

sid, naersid kohtujad mõlemad „meie“ kui inimeste silmakirjalikkuse ja vigaduse üle.

Jüri Bärge otsis inimestes armastust, mitte enesearmastust, vaid tõelist armastust, mida saame vaid Jumalalt jõudu paludes. Tal oli alati armastust murtud inimese jaoks. Tal oli tõeline oskus inimesi mõjutada nii, et nad tahtsid ka kirikule head teha - südamest!

Kui täna Juuru Mihkli kiriku altari ees põlvitan, siis punane vaip altariruumi põrandal meenutab mulle koguduse 750. aastapäeva üritusteks ettevalmistust. Oli nõukogudeaeg ja poest midagi saada polnud. Kuid Jüri Bärge tahtis, et uus vaip oleks just samasugust punast värvi nagu vasakpoolsel vitraazil apostli mantel on ja selle vaiba ta sai. See apostli mantli punane on minu jaoks armastuse punane. Altari ees silmi maha lüües näed kõigist inimlikest võimalustest kantud punast põrandal, silmad üles tõstes näed kõige ilusamat kirkast punast aknast paistmas ja meenub õpetaja Jüri Bärge kõigis ta tegemistes.”

Kristjan Paju: „Minu jaoks tähendab Jüri siiani teejuhti. Meest, kes annab õnge, mitte kala. Kui oskuslikult selle õngega ringi käid, saad palju kalu. Nii ma olen sirgunud alustõdede keskel, mis on poisikesepõlves Jüri väga laialdase silmaringi all omandatud. Jüri andis mu mõtetele tiivad nii, et need võiksid lennata üle kõrge müüri, mis varjutab ja piirab meie selget mõistmist ja mõtlemist. Siiani leian tema sõnades oma mälestuste varakambri veel ikka uusi juhtivaid näpunäiteid. Aja möödudes olen enam ja enam saanud aru Jüri mõttesügavusest.

Foto: Jaak Kadarik

Jüri ilumeel ei lubanud pildilolevat palki enne tükeldada, kui Jaak oli kodust fotoaparaadi toonud ja selle üles pildistanud.

See aitab ka elu keerdkäikudele püstipäi vastu astuda. Olen õnnelik, et mulle olid antud need aastad Jüri'ga koos olla.”

Anne Kull: „Jüri alati rõhutas, et tuleb mõtlemisega lõpuni minna (aga mõtlema saab hakata alles hulga kirjanduse läbitöötamise järel). Ja et on oluline tunda iseennast ja elada oma elu nagu seiklust. Igasugu tühikargajaid ja luhvivendasid, (nagu ta ütles), kes tööd teha ei viitsi, neid ta tõsiselt ei võtnud (kuigi suhtlemist see ei takistanud, hoolivust pidi ka neile jaguma).”

Valve Kadak: „Mäletan Jüri Bärge targa, erudeeritud kirikuõpetajana. Olen kuulnud temalt haaravaid elulisi jutlusi, mis panid iga lauset hoolega kuulama ja kaasa mõtlema. Ta ei tundunud ligipääsmatu kirikhärrana, pigem oli ta rahvamees, kes teadis-tundis hästi oma koguduse inimesi. Ta oli tõsine usuinimene ja sama tõsiselt tegutses ka kirikuhoone heakorrastamise nimel. Meenub Jüri Bärge otsekohene kõneviis, kui midagi oli vaja kritiseerida. Ta ei pehmandanud ega ilustanud oma väljaütlemisi ja see võis mõnikord tunduda mitte-meeldivana, ent paraku oli tal ikka õigus.”

Ilma Jensen: „Jüri Bärge oli palju lugenud inimene ja tundis maailma kirjandust väga hästi, sest luges seda ka võõrkeeltes. Vanarahvas ütleb, et tarkus tuleb õppides, vanadus salaja, arusaamine aastatega, aga kõige viimasena tuleb mõistmine. Jüri ei olnud antud palju aastaid, aga talle oli antud mõistmist. Vahel tekibki tunne, et ta nagu polnudki selle põlvkonna inimene. Vaid mõni aasta minust vanem, aga usaldusväärsem, mõistvam, nagu eelmisest põlvkonnast. Oli suurem mõistuselt ja töökuselt kui kogult.

Võrdluseks – Juuru kiriku torn on 42m kõrge. Järva-Peetri on ka Järvamaa kõige noorem, ehitatud 14. sajandi II veerandil, ja kõige suurem gooti stiilis kolmelööviline kodakirik. Ehituslikult sarnaneb ta väga Koeru kirikuga. Olulised erinevused on vaid torni kujus ja interjööris. Legendi järgi ehitanud Koeru kiriku poeg ja Peetri kiriku isa. Nende kirikute ehitamise ajaline vahe on aga pea pool sajandit.

Järva-Peetri paistab silma selle poolest, et kogudust on teeninud mitmed pastorid, kes on Eesti kultuuriloos laiemalt tuntud. 1623 - 1633 teenis Järva-Peetri ja Järva-Madise kogudust mag Heinrich Stahl, kes on koostanud esimese eesti keele õpiku koos sõnastikuga, avaldanud saksakeelse kodukäsiraamatu ja M. Lutheri katekismuse. Kirikaeda on maetud koguduse õpetajad C.M. Henning (1774 - 1856) ja Chr. Beermann (1864 - 1939). Henning oli õpetajaks aastatel 1802 - 1852. Ta on avaldanud eestikeelset vaimulikku kirjandust ja osales ka Ataste Õpetajate Seminari tegevuses. Beermann oli koguduse õpetajaks aastatel 1916 - 1937. Ta kuulus Eesti Üliõpilaste Seltsi asutajaliikmete hulka. Ta oli esimene sini-must-valge lipu hoidja selle pühitsemisel Otepää kiriklas 1884. aastal. 2004. aastal, Eesti lipu 120. aastapäeval, avati kirikaia Chr. Beermanni nimeline lipuplats. Kirikus vaatasime ka püsinäitust Beermannide suguvõsast, nende seotusest ja tähendusest meie tänase riigilipu saamisega. EÜS kinkis kogudusele esimese sini-must-valge lipu koopia, mis asub kirikus.

Järva-Jaani Ristija Johannese kogudus äratab viimastel aastatel, kui kogudust teenib õpetaja Katrin-Helena Melder, tähelepanu oma aktiivse tegevusega. Koguduseliikmete arv näitab kasvutendetsi, lisaks jumalateenistustele on iganädalased palvused pastoraadis, tegutseb pühapäevakool, koguduses on diakooniatöö tegija ja hulk aktiivseid liikmeid. Igal aastal toimuvad koguduseliikmete koolitused misjoniteoloogi juhtimisel.

Järva-Jaani ühelööviline kodakirik ehitati tõenäoliselt juba 13. sajandi III veerandil. Paest ja põllukivist hoone välisnurgad ja aknaavade välisservad on laotud puhastest kvaaderkividest. Kõrgel paiknevad aknad ja paksud seinad annavad kirikule kindluskiriku ilme. Järva-Jaani kirikule on iseloomulikud ka suured kuplitaolised

Foto: Kalev Kask

Johann Georg Bergi haud

roieteta võlvid. Tähelepanu väärib kiriku põranda all ja kiriku vahetus ümbruses paiknev riikliku kaitse all olev maa-alune kalmistu. Samuti kiriku kõrgtasemeline polükroomne kantsel, mille on valmistanud Tallinna meister F. Hoppenstätt (1648).

Järva-Jaanigi on seotud mitmete kuulsate nimedega. Nimelt Järva-Jaani pastoriperes sündis Eduard Karl Franz von Gebhardt (1838 – 1925), tuntud ja tunnustatud maalikunstnik ning Düsseldorf Kunstiakadeemia õppejõud. Kiriku kantsli tagaseinal hakkab silma tema maalitud portree oma isast, Ferdinand Theodor Gebhardtist, Järva-Jaani koguduse õpetajast aastatel 1825 - 1861. Ka Christian Kelch, Liivimaa kroonika autor, teenis Järva-Jaani kogudust 1681-1697. Uuemast ajast väärib siinkohal mainimist aseõpetaja Endel Mets, kes teenis kogudust 1976 – 1988 ning on tuntud koduloouurija, folkloorikoguja ja luuletajana.

Järva-Madise Püha Matteuse kirik on meelde jäänud tol päeval nähtud kirikutest kui kauneim, koduseim ja väga ilusas looduslikus ümbruses paiknev kirik. Siin oli meie õnn, et kogudust teenival vaimulikul diakon Rutt Süvaril leidis parajasti pool tundi aega, et meid vastu võtta ning rääkida kirikust ja koguduse elust. Väike kogudus on eriline selle poolest, et koguduseliikmed tulevad jumalateenistusele kaugelt, sest lähedal on asustus väga hõre. Ometi elatakse aktiivset koguduseelu, jumalateenistusele järgneb alati

kirikukohv pastoraadis, kus koguduseliikmed saavad sõna välja öelda jutluses käsitletud teemadel.

Järva-Madise ühelööviline kodakirik on Eestis üks väiksemaid. Kirik ehitati pikki aastaid ja mitmete meistrite poolt. Torn on ehitatud 1858.a. Kiriku sisustus pärineb renessanssi ja baroki perioodist, millest eriti väärtuslikud on võidukaare kohal olev Kolgata figuurgrupp, Christian Ackermanni korintose kapiteelidega ja taimornamentidega kaunistatud altar ning L. Heissmanni ja E. Thiele kantsel (kõik 17. saj). Kirikus asuvad ka Rootsi sõjaväelase ja riigitegelase Adam Schrapferi epitaaf ja hauaplaat. Viimase autor on A. Passer. Kirikaia on kirjanik A.H. Tammsaare vanemate ja paljude tema „Tõe ja õiguse“ tegelaste prototüüpide haud.

Õhtupalvuse pidasime **Anna kirikus**, kus oli aega pikemaks, vaikseks mõtiskluseks. Vanasti kuulusid praeguse Anna koguduse osad Peetri külge (peale Mustla küla, mis oli Kose kihelkonna all). 1650. a ehtas Purdi mõisnik Hans von Burt Paide-Tallinna maantee äärde puukabeli. Praegune pühakoda pühitseti 1780. aastal. Altar, kantsel ja orel pärinevad 19. sajandist. Altarimaal „Aita mind, Issand“ on R. von zur Mühlenilt.

Meretemaatikaga altarimaalid on enam levinud mereäärsetes kirikutes, keset maismaad on see aga tähelepanuväärne. Anna kirik jääb meelde veel kirikupinkide erilise paigutuse poolest. Nimelt ei ole pingid pikihoone teljega risti ega paralleelsed, vaid moodustavad altari poole avaneva teravnurga.

Algul teenisid Anna kogudust Peetri kihelkonna abiõpetajad. Põhjasõja ajal sai kihelkond laastatud, mistõttu ei jõutud õpetajat ülal pidada ja 1738 lepiti Paidega kokku ühise õpetaja kasutamises. Sealtmaalt on kogudust teeninud Paide koguduse hingekarjased. 2008. aastast on aga kogudusel oma õpetaja Jaanus Klaas.

Mõtleme tänuga FIE Jüri Stromile ja tema tublile pojale, bussijuht Imre Stromile, kes juba mitmendat korda on meid lahkelt teenindanud ja meie rännakute kordaminekule kaasa aidanud.

Tänu Taevaisale ilusa ilma ja sõbralike inimeste eest!

Joel Põld

Sellepärast tahakski teda meenutada kõigepealt inimesena – Jumalakarjasena. Kord Jüri pahandas, et naisterahvad oleval protesteerinud tema välimuse, pikkade juuste ja habeme pärast. Jüri ütles, et see on tema asi. Inimene tulgu kirikusse ikka jultuse ja Jumala lähedaloleku pärast. Ütles, et Jumal on andnud inimesele kõrvad ja kuulaku. On andnud ka silmad ja kasutagu neid ka Jumala otsimiseks ja endasse vaatamiseks. Aga kui inimene tuleb kirikusse pastorit vaatama, siis ta ei kuule ega näe! Oma hella südant püüdis ta varjata karuse oleku taha, sest inimene peab ka suutma ennast kaitsta!”

Kristjan Jalukse: „Mina olin Jüri Bärği õpetajaks olemise ajal suhteliselt noor poiss, teismeline, ja ei omanud just palju kokkupuuteid temaga. Küll meenub esimese asjana tema kui kuldsete kätega mees. Nimelt õpetas ta mulle pleki valtsimist ja see oli väga lahe!”

Esta Jõeste: „Jüri Bärğiga oli mul esimene pikem jutuajamine 1989. aasta jaanuaris, kui käisin koguduse kantseleis oma mehe matusepäeva kokku leppimas. Sellest kujunes väga pikk jutuajamine ja mõttevahetus. Mul oli Jürist enne jäänud mulje kui väga karmist ja karusest mehest, kuid sel õhtupoolikul avastasin, et tema välise karuse koore all peitub väga südamluk ja tark mees.

Jüri hoolis oma koguduse rahvast. Mäletan, kuidas ta 1992. aasta rahareformi järel organiseeris kiriku käärkambris petti, mida siis rahvas mõne sendi eest osta sai. Meenub ka, et kui olin juba kalmistuvaht ja suhtlesime tihedalt, tõi Jüri mulle oranzhi vesti, et ma põõsaste vahelt kalmistulkäijatele paremini silma hakkaksin.

1996. aastal oli meil üks väga erimeelne vestlus. Nimelt möödus mul 50 aastat leerist ja soovisin seda tähistada kuldleeriga. Jürile see hästi ei meeldinud - kes tahab, see tuleb, milleks neid kutsuda! Tulemus oli see, et kokku tuli 24 kuldleerilast. Ta oli üllatunud ja ütles mulle: see ongi nüüd sinu iga-aastane töö. Ja ongi siamaani!”

Kalev Kask: „Oma noore ea tõttu mäletan Jüri Bärği vähe. Siiski meenub üks seik, kui olin alles seitsmeaastane. Oli mu vanaonu matlus, kus matjaks oli J.Bärğ. Haua kinniajamise ajal pöördus ta äkki minu poole, sünges mustas rüüs ja suure habemega, ja ütles: „Vaata poiss, mullast oled sa võetud ja mullaks pead sa kord ka saama!” Ehmusin tookord, ent nüüd mõtlen, et need sõnad olid üsnagi silmiavavad...”

Kristi Allikvee: „Jüri suhtus suure soojusega eriti lastesse. Meenub jõuluõhtu, kus jagati lastele õunu. Õunad olid asetatud kirikusse kuuse alla ja õpetaja Bärğ kutsus lapsi õunu võtma. Samas ta võis olla ka küllaltki järsu ja otsekohese ütlemisega, tekitades sellega mõnikord inimestes ujedust. Oma jultustes ta tihti peale noomis kirikulisi ja ärgitas ikka kirikus laulma. Pikapeale hakkaski kirikut täitma kirikuliste laulukõla - piinlik oli ju Jüri ees suu kinni istuda, kui ta juhuslikult sinu suud juhtus vaatama. Jüri Bärğ oli õpetaja suure tähega.”

Foto: Jaak Kadarik

Helle Anderson: „Jüri Bärğile mõeldes meenub kõigepealt tema peen huumorimeel. Ta tegi sageli nalja, kuid tema naljadest oli vahel raske aru saada, eriti lastel. Sel puhul tuli kindlasti vaadata tema silmadesse, mis olid väga head ja sõbralikud.

Pühapäevakoolilastele ütles Jüri Bärğ ikka „noh, moosinäod”, aga mitte sellepärast, et nende näod moosised oleksid olnud, vaid lihtsalt see oli tema viis niimoodi öelda. Jüri Bärğil olid kodus küülikud ja kui me ükskord lastega käisime neid vaatamas, ütles ta kurja häälega: „Kui te oma pühapäevakooli salme hästi pähe ei õpi ja õpetaja Helle sõna ei kuula, siis pistan ma teid küülikupuuri ja annan ühe porgandi päevas.” Mõne lapse võttis see ikka päris tõsiseks, esialgu.”

Joel Pöld: „Meenutades Jüri Bärği tuleb mul tihti pähe mitte isiklik mälestus, vaid teistelt kuulud lugu. Õpetaja Bärğ olla kord vastanud küsimusele palve ja eriti eestpalve tähenduse kohta tähendamissõnaga suitsuvorstist. Nimelt andnud ta küsijale lati suitsuvorsti ja öelnud: „Vaata, kui sa nüüd koju lähed ja seda vorsti sööd, siis iga kord, kui seda

teed, sa mõtled mu peale. Sellest algabki palve.”

Meie lähemad kohtumised ja jutuajamised said alguse 90-ndate aastate alguses, kui minu organistist abikaasa pühapäeviti pärast jumalateenistust juhatas kooriharjutusi ning Jüri mind selleks ajaks kogudusemajja kutsus. Ma ei mäleta, kas ta suitsuvorsti just kinkis, aga keerulisi asju lihtsalt seletada oskas ta küll. Ja tihti lõi ta midagi pannile, seda hästi hoolega praadides. Ma pole ei varem ega hiljem midagi maitsvamat võileiva ja kohvi kõrvale saanud. Ihutoidust tähtsam oli aga vaimutoit, mida ta huumoriga võrtsitatult mulle sisse söötis.”

Rait Talvoja: „Minul pole Jüri Bärğiga just väga palju kokkupuuteid olnud. Ma imetlesin tema tarkust, samas pelgasin tema läbinägelikkust ja otsekohesust.

Kord oli juttu ühest ametnikust, rahva teenindajast. Jüri Bärğ imestas, kuidas selline inimene saab töötada kohal, mille sisu ta ise hästi ei mõista, ei tea, ei taipa. Mina muidugi kaitsesin seda juhti. Lõpetuseks lisas Bärğ aga oma tavapäraste tähendussõnadega: „Ega iga söögijagaja ei peagi olema kokk!” Need olid üsnagi mõtlemapanevad sõnad.”

Mari Pöld: „Õpetaja Bärğ oli otsekohene, ta ei sallinud pealiskaudsust, ükskõiksust ega võltsi olekut. Ta usutunnetus oli tõeline ja sügav. Rahva hulgas oli ta populaarne, suhtlemisaldis. Ta elas oma kogudusele, tema ümber oli alati noori, keda ta isalikult igapäevastes töodesse kaasas.

Jüri Bärğ pidas laulmist väga tähtsaks. Nii koguduse laulu jumalateenistusel kui ka laulukoori osakoguduses. Laulukoori kohta ütles ta: „Sellel on peale muusika ka veel väga oluline osa - diakoonia, üksteise toetamine.”

Ta külastas sageli ka kooriharjutusi, vist selleks, et vaadata, kuidas läheb. Vahel avaldas ta oma arvamust repertuaarivaliku suhtes. Eriti meeldisid talle eesti vaimulikud rahvaviisid. Neid laulsime siis kooriga päris palju - nii ühe- kui mitmehäälselt. Nn halearmsad ja magusavõitu laulukesed talle ei meeldinud. Selles suhtes meie maitse ühtis.

Tema 60-ndal sünnipäeval, siis oli ta meie hulgast juba lahkunud, esitati Juuru kirikus J.S.Bachi Johannese passiooni. See suurepärase teos oli nagu lõppakordiks Jüri Bärği elutööle, püüdlustele, töökspidamistele.”

Meenutused kogus Kalev Kask

Suvine väljasõit Järvamaale

2003.aastast, mil ühinesime Teeliste kirikute projektiga, on meie kogudus iga aastal korraldanud suve lõpul väljasõidu tutvumaks Eestimaa koguduste ja kirikutega. Meie reisi on nagu osa Teeliste kirikute projektist - meie kirikuvalvurid, koguduseliikmed ja meie sõbrad-tuttavad muutuvad ise teelisteks ja astuvad sisse nende teele jäävatesse kirikutesse.

Möödunud suvel võtsime ette teekonna Järvamaa praostkonna seitsmesse kirikusse. Laupäeval pärast taasiseseisvumispäeva pidasime hommikupalvuse **Vahastu kirikus**. Vahastu kogudus on Juuru Mihkli kogudusega aastakümnete vältel seotud kogudusi teeninud ühiste õpetajate ja organistide kaudu. Praegugi täidab meie koguduse liige Virge Kadarik Vahastu organisti ülesandeid.

1800. aasta paiku oli Vahastu kabel. Kirik aga ehitati Vahastusse aastatel 1879 - 1883 kohaliku mõisniku Ferdinand zur Mühleni ja köster-koolmeistri Karl Kirschbaumi eestvedamisel. Vahastu kogudus sai iseseisvaks 1926. aastal.

Kirikuhoone on maakivist neogooti ja klassitsistlike dekoorielementidega. Dekoratiivse elemendina on kasutatud lubjamõrdi kaunistust peene maakivi killustikuga. Interjööri ilmestab puust katuslagi, seintes vahelduvad teravkaarsed aknad astmeliste tugipiilaritega, orel Jüri kirikust (19.saj lõpp) ja altarisein maaliga „Kristus ristil” (1840), mille autoriks on ka meie koguduse altarimaali maalinud C.S. Walther.

Järgmine peatus oli **Türi Püha Martini kirik**. Türi on Järvamaa praostkonna jaoks oluline paik, sest Türi kogudust teenib Järva praost Teet Hanschmidt. Türi on ka praostkonna kogudustest suurim.

13. sajandist pärinev kirikuhoone on ehitatud kolmelööviliseks kodakirikuks. Kiriku välimus on sajanditega muutunud. Kõige rohkem on vahetunud torn: viimati kaotas jumalakoda torni sõjasuvel 1941, mil selle purustas Türit piiranud Saksa suurtükipatarei pommimürsk, kuna kirikutorni kasutas Punaarmee oma vaatluspunktina. Tornikiivri algne välimus taastati alles 1972. aasta lõpuks. Kunstiväärtusi leiab kirikust küllaga: Chr. Ackermanni barokne altar (1693), A.G. Pezoldi maalid

Juuru teelised Järva-Madise kirikuaias

Foto: Kalev Kask

«Kolgata» ja «Püha õhtusöömaaeg» (1856) ning Dolores Hoffmanni arvukad vitraazhid. Torni tipust kuldsest keralt linna valvav kukk on samuti teistsugune kui teistel kukega kirikutel – kuldse harja ja värvikireva kuuega.

Edasi kulges tee Paide poole. Tegime peatuse **Reopalu kalmistu** väravas ning käisime kalmistul, et mälestada kunagist Juuru Mihkli koguduse õpetajat **Johann Georg Bergi**, kes teenis meie kogudust aastatel 1844 - 1874. Tema haud (fotol) on päris maantee lähedal ning jääb kalmistu väravast paremale ehk Türi poole. Haul rääkisid temast Tauno, Rait ja Kalev. Õpetaja Bergi töö Juuru koguduses vajaks lähemat uurimist ja lahtikirjutamist, sest ta on seda väärt. Kahjuks on Eduard Vilde „Maatra sõda” ning nõukogudeaegne kirjandusõpetus loonud J.G. Bergist enamiku eestlaste silmis vildaka pildi.

Paide Püha Risti kirikus võttis meid vastu koguduse õpetaja Algur Kaerma isiklikult, kes kandis ette huvitava ja põhjaliku ülevaate koguduse ajaloo ja praegusest tegevusest. Paide on aastasade jooksul elanud üle mitmeid perioode, kus ta on rängalt kannatada saanud, kuid on olnud ka paremaid aegu.

Paide linna ajalugu algab aastaga 1266, kui sakslased ehtasid rabakünka otsa ordulossi. Lossi ümbruse asustasid saksa kaupmehed ja käsitöölised. Algul peeti jumalateenistusi lossikirikus, hiljem ehitati linna ka kirik, kus algul oli puht saksa kogudus. Praegusel kujul tekkis

kogudus alles 17. sajandi keskpaiku. 16. sajandi alguseks oli Paide kasvanud kaubanduskeskuseks, kus oli isegi kolm kirikut. Samal aastasajal aga kannatas Paide rängalt sõdade, katku ja nälja läbi. 1573. aastal pärast kuuepäevast Paide piiramist ja pommitamist lasid venelased kiriku õhku. Sellest ajast alates puudus Paides ligemale 200 aasta jooksul korralik kirik, samas kui väikeses linnas oli kuni 13 kõrtsi! Uus kirik õnnistati sisse 1786. aastal. 1845. a hävis kirik tulekahjus ja 1847. - 1848. a ehitati G. Mühlenhauseni projekti järgi uus, neobaroksete sugemetega hilisklassitsistlik hoone.

Paide kirik on omanäoline Eesti kirikute seas, sest tema torn ei asetse mitte lääneküljel, vaid hoone keskel, lõunaküljel. Paide kiriku interjöör on tagasihoidlik (liigendamata seinad, lame lagi). Kirikus on haruldased, E. Rode täiskomplekt vitraazhe ja suure merikarbi ühest poolest ristimisvaagen, mille tõi Filipiinidelt Mäo mõisnik admiral Olaf von Stackelberg.

Paide kogudus on liikmete arvu poolest praostkonna keskmiste seas, ometi on aga liikmete arv viimasel viiel aastal oluliselt kasvanud.

Paides söime ka lõunat söögikohas „Liisu söögituba”. Keha kinnitanud, asusime teele. Ees ootasid veel neli kirikut, neist kolme nimed algavad sõnaga „Järva”.

Järva-Petri Püha Peetruse on üks praostkonna väiksemaid kogudusi, kus liikmeid on alla saja. Kiriku torn (67,5 m) paistab kaugele.

Leerilaste mõtteid

Leeriskäimine oli tunduvalt põnevam kui ootasin. Räägitakse, et võiks rohkem inimesi käia leeris. Ühtepidi on muidugi hea, kui suurem hulk tunneb huvi ja leiab selle jaoks aega. Teisalt väiksema grupi puhul jagub kõigile tähelepanu ja nõ "jää" saab lõhutud juba paari tunniga. Keegi ei pea häbenema oma mõtete pärast, sest valesid vastuseid ei saa olla. Ehk oli minu hoiak alguses veidi kinnine – seda seetõttu, et kirik ja usk ei ole olnud minu teema. Tauno tegi kõik leeritunnid oma jutuga, näidetega Piiblist ja paralleelide tõmbamisega tänapäevast ning oma arvamuse avaldamisega huvitavaks.

Kõigile teistele, kes plaanivad leeri minna ja veel kahtlevad – käige kindlasti! See ei ole koht, kus käite kohal, kuulate, mida räägitakse ja lähete minema. Väga põnev on olukord, kus saab rääkida oma mõtetest, teised räägivad kaasa ja läbi selle saab ehk midagi selgemaks või vaatate asju edaspidi teisiti.

Igatahes, isegi kui tänaseks on minu leer läbi saanud, soovin kindlasti võtta osa leeritundidest, mis toimuvad juba uute tulijatega.

Siim Haabma

Mina ootasin oma leeritunde juba siis, kui vanus seda veel ei lubanud. Kui eluaastaid juba 15 oli, kasvas paraku ka elutempo ja nagu ikka – aega on selle kiire asjaga! Nii see aeg läks ja ühel suvisel päeval küsisin õpetaja Taunolt, kas tal on lähitulevikus ka leerikoolitust plaanis läbi viia. Ootamatu oli vastus, et hakkame siis aga kohe pihta, sel pühapäeval! Õpetaja arvas, et kui meie algust teeme, küll siis ka teisi liitub – nii olevat tavaliselt olnud. Paika see ka pidas.

Leer tähendab minu jaoks ennekõike iseenda ja Jumala tundmaõppimist. Leerikool (saksa k lehren - õppima, õpetama) tähendabki aega, mil õpitakse tundma usu ja koguduse põhitõdesid ning antakse juhtnööre kristlasena elamiseks. Olen kuulnud, et osades kogudustes õpitakse pähe hulgaliselt aastaarve, palveid ja muud teoreetilist. Eks ole seegi osa oluline.

Tauno lähenes asjale aga palju

Foto: Jaak Kadarik

Siim Haabma, Angela Kornak, õpetaja Tauno Kibur, Anna-Kristiina Iher ja Maarja-Liisa Iher

individuaalsemalt, püüdsime leida teed just enese sees. Kasvatada end seemiselt - tegime vaimseid harjutusi, laskusime Jumala ette ja õppisime kuulutama ning tunnetama, et on midagi meist palju suuremat. Täpselt see, mida leeritundidest ootasin! Oleksin meeleldi leerikoolis kauemgi käinud. Õpetaja Tauno küll kiidusõnu ei taha, aga mina adresseeriksin neid talle sellegipoolest. Lihtinimesele ja ehk ka usu teemat veidi võõristavale loeb palju, kui õpetajaga end ühel lainel saab tunda. Oma eheduse ja lihtsusega suudab Tauno seda väga hästi.

Peale konfirmatsiooni tuli välja, et nii mõnigi tuttav ja sugulane on hiljuti oma leeriõnnistuse saanud. Kahju, et sellest vähe omavahel räägitakse. Leerikooli ajal oleks tore olnud ju mõtteid vahetada ja üksteist ka sel teemal tundma õppida.

Eks igaüks peabki ise endale sobiva tee usuni leidma, kellele antakse see juba lapsepõlvest kaasa, kes leiab raja tänu rasketele või rõõmsatele läbielamistele ja mõnele loeb ka õige seltskond ja ümbritsevate toetus. Oluline on seda aga enda sees tunda, üldse mitte nii palju sõnadesse ja näilisesse tegevusse panna! Aitäh, et minu südames on see tunne kasvamas!

Angela Kornak

Mäletan meie esimest leeritundi. Kujutasin seda ette kui tavalist koolitundi, kuid nii see polnud. Kui teinekord koolipingis õpetaja jutt haigutama ajab, siis meie leeritundides sellist nähtust ei esinenud. Kohe esimeses tunnis rääkis õpetaja Tauno meile kõigvõimalikke mõtlemapanevaid asju. Tunde läbis teemana küsimus „kes ma olen?“ – sellele pole mina veel vastust leidnud, kuid aeg-ajalt haarab see teema mind siiski mitmeteks minutiteks mõttekeeristesse. Kõikide nende leeritundide ülesannete hulgast jäi mulle kõige paremini meelde see, kus igaüks pidi tegema ühest raadiosaatest, mis rääkis kindlast religioonist, kokkuvõtte. Esmapilgul käis must läbi mõte, et ma ju ei viitsi. Lükkasin selle viimasele minutile ning kui ma lõpuks seda raadiosaadet kuulama hakkasin, haaras see kogu mu tähelepanu. Huvitav oli teada saada ka teistest religioonidest ning kui kokkuvõtte valmis sai, oli kergendus suur ning ka teadmistepagas täiendatud. Mitte kuidagi ei saa mainimata jätta ka seda, et pärast igapäevast leeritundi Tallinna tagasi sõites oli meil õe Maarja-Liisaga rõõmus, rahulolev ja hea enesetunne. Nii et peale teadmiste saime ka hea olemise. Rahulikku pühi kõigile!

Anna-Kristiina Iher

Kui olin 18 saamas, siis mäletan, kuidas mu peres mulle ikka meelde tuletati, et oleks aeg nüüd leeris ära käia. Alati leidis mingeid vabandusi – kas liiga palju treeninguid ja võistlusi või hoopis liialt palju koolikohustusi. Tagantjärele mõeldes olid kõik need vaid pealiskaudsed ärahiilimised – ma lihtsalt polnud selleks siis veel valmis.

Sellel suvel aga tekkiski võimalus alustada leeriteed. Kuna ka mu õde oli parasjagu kevadel 18-aastaseks saanud, saime koos alustada.

Minu jaoks oli leerikursuse läbimine oluline, sest olin selleks valmis ja ka minu pereliikmed ootasid seda. Leeri alustades ei suutnud ma aga uskuda kuivõrd meeldiv see teekond võib olla. Igapäevastel ja maailma asju puudutavatel teemadel vesteldes koguduse õpetajaga said nii mitmedki teemad selgemaks ja piilunud nende sügavustesse. Arvestades meie liikmete hulka, tegi see vestlusringid isiklikumaks ja polnud vaja häbeneda oma mõtteid.

Peale pühapäevaseid hommiku-poolikuid oli tavaliselt hea tunne, et midagi on korda saadetud ja seemiselt valdas rahu.

Minu jaoks oli leeriskäik tähtis, sest avastasid endas külgi, millele poleks niisama tähelepanu pööranudki.

Erilised tänud õpetaja Taunole!

Maarja-Liisa Iher

IV Juuru Orelisuvi

Muusikasuvi Juuru Mihkli kirikus 26. juuni – 17. juuli 2010

Alles see oli, kui Juuru Mihkli kiriku orel restaureeritud sai – ja kuigi kõik toimus just nagu eile, on uhke pill juba mitu aastat koguduseliikmete ning paljude kontserdikuulajate rõõmuks "hüüdnud". Tõepoolest, Juuru Orelisuvi, väike orelifestival, toimus sel suvel juba neljandat korda. Võib julgelt ütelda, et traditsioon on sündinud!

Teist aastat järjest korraldab eesti Klavessiinisõprade Tsunft eesotsas Ene Naelaga Juurus muusikakoolide õpilastele ajalooliste klahv- ja keelpillide laagrit. Juuru on väga sobiv koht, lapsed saavad koolimajas ööbida ja mis põhiline, lisaks kaasavõetud klavessiinidele, viiulitele, tshellodele ka kirikus orelit harjutada. Niisugust võimalust igal pool ei ole! Mitmepäevase laagri ajal antakse mitu kontserti, neist suurejoonelisim, kus esinesid nii erinevad ansamblid kui ka laagri orkester ning lapsed mängisid klavessiini ja orelit, saigi IV Juuru Orelisuve avakontserdiks. Palju oli väikesi ning suuri esinejaid, rõõmsalt palju ka kuulajaid.

3. juulil mängis Juuru orelit Marju Riisikamp, Eesti üks tuntuim vanamuusika spetsialist, Eesti Muusikaakadeemia doktorant ajalooliste klahvpillide alal. Riisikamp lõpetas just õpingud Trossingenis Saksamaal ja tema esituses kuulsime nii J.S. Bach'i kui ka vanade Itaalia orelihelioloogiate muusikat. Oli tunda, et mängitav muusika on esinejale väga südamelähedane, ka sobis esitav repertuaar orelile suurepäraselt.

11. juulil toimus kirikus kauaoodatud kontsert – ansambel Arrotajad koosseisus Anneli Kont-Rahtola (rahvalaul, viiul, setu ja hiiu kannel), Celia Roose (rahvalaul, torupill, vile, kannel) ja Ene Salumäe (orel, rahvalaul, kannel)

Foto: Jaak Kadarik

Arrotajad: Celia Roose, Anneli Kont-Rahtola, Ene Salumäe

esitas kuulajatele oma huvitava ja mitmepalgelise kava. Arrotajad on igaüks oma erialal vägagi tuntud, Anneli ja Celia pärimusmuusikaringkondades, Ene rohkem organistina, kuid kokku moodustavad nad huvitava ja lõbusa koosluse. Kava põhiliseks alustalaks on alati olnud Edgar Arro eesti rahvaviiside oreliseaded ning nende aluseks olnud algupärased rahvalaulud ja pillilood. Kirikus kõlasid torupill, erinevad kanded, vile, laul ja muidugi orel, mis hoidis kogu ansambli koos. Arrotajaid inspireerisid ka Juuru kiriku mitu rõdu, esinejad liikusid kirikuumis ringi ja kasutasid ära eri kohtade akustikat.

Orelisuve lõpetas välisesineja, Claes Holmgren, kes on organist Gotlandi saare pealinna Visby Toomkirikus. Ta andis Eestis kaks kontserti, ühe Tallinna Toomkirikus ja teise Juurus.

Holmgreni kava keskmeks olid

F. Mendelssohni teosed, mida ta esitas vaheldumisi Rootsi heliloojate paladega. Tegemist oli tõelise virtuoosiga, kes võttis Juuru oreilt kõik, mis võtta andis! Gotlandi organist kiitis Juuru oreilt ja üldse meeldis talle väga atmosfäär nii kirikus kui selle ümber. Tema kontsert kujunes väärikaks Orelisuve lõppakordiks.

IV Juuru Orelisuve toetasid Juuru vald, Eesti Kultuurkapitali Raplamaa ekspertgrupp ning helikunsti sihtkapital, oma annetuse tegi ka kohalik firma Dokumendihaldur OÜ. Kontserdisuvi läks korda, vana orel lasi kuuldavale oma võimsaid helisid ning kuulajad ootavad juba järgmist, V Orelisuve!

Kristel Aer
orelimängija ja -pedagoog
Juuru Orelisuve peakorraldaja